

นิราศนราธิปฯ

ดุขฎิ จารึก ไปปักขีไต้ พุทธศก ๒๔๗๑

ผจญ มีจิตต์ / รวบรวม

(พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์)

นิราศนราธิปฯ ดุขฎิจารึกไปปักขีไต้ พุทธศก ๒๔๗๑ เป็นผลงานพระนิพนธ์ใน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงจรณาเป็นกลอนสุภาพ จำนวน ๒๐๐ คำกลอน เป็นนิราศเดินทาง โดยเหมาโบกั๊บบวนรดต่วนสายไต้จากสถานีกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) ถึงสถานีทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อ ๘๗ ปีมาแล้ว มีพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ร่วมเดินทาง เช่น

๑. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ (ผู้พระนิพนธ์)
๒. พระนางเธอลักษณมีลาวัณ (พระมเหสีพระองค์หนึ่งในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)
๓. หม่อมเจ้าหญิงฤทธิวรวรรณ วรวรรณ
๔. หม่อมเจ้าวรวิรากร วรวรรณ
๕. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์
๖. เจ้าจอมมารดาโหมด

๗. พระองค์เจ้าหญิงอรองค์ อรรคยุพา

๘. พระองค์เจ้าชายอาภากรเกียรติวงศ์ (กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์)

๙. จอมพล สมเด็จพระราชปิตุลา บรมวงศาภิมุขเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

เป็นต้น

(มารดาโหมด)

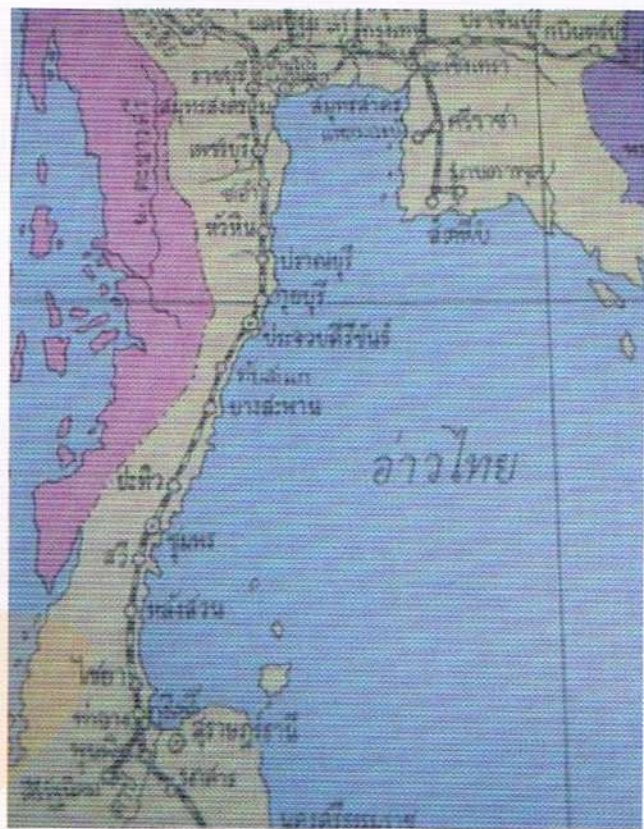
(พระองค์เจ้าอาภากรหรือกรมหลวงชุมพรฯ)

ดังพระนิพนธ์ตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“ศกสองพันสี่ร้อยเจ็ดสิบเอ็ด
ทางรถไฟสายใต้ได้เวลา
โฮเต็ลราชธานีที่ประทับ
หญิงวรรณศรีสมรหญิงฤดี
พร้อมขอเฝ้าเหล่าข้าหลวงกรมวัง
ล้วนญาติมิตรจิตพะวงวยมงคล
ตั้งเครื่องสรรพเสด็จประทับโต๊ะเสวย
ตรัสทักทายพระสหายพระวงศ์वाल
เสด็จขึ้นรถที่นั่งหลังที่เหมา
ตรงเจ็ดนาฬิกาเป่งสามเก๋งดัง

เริ่มเสด็จจากนครลัญจรูปา
ย่างรุ่งครึ่งถึงศาลาสถานี
สำรองรับพระนางลักษณมี
วรวรรณวรวิรัช ส่องค์ดล
ท่านที่หวังส่งเสด็จก็เคลื่อนกล่น
โดยกมลไมตรีปราณีนาน
กาแฟนมนมเนยผลาหาร
จวบยินขานสองเก๋งเร่งระมั่ง
ล้วนพวกเราเรียงห้องจองทั้งหลัง
รถด่วนทั้งสายลาสถานี”

เอกสารนิราศนราธิปฯ ดุษฎีจารึกไปปักขีได้ พุทธศก ๒๔๗๑ ฉบับนี้มีคุณค่ายิ่งทางด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ท้องถิ่นทั้งสองข้างทางรถไฟสายใต้ เพราะ ผู้พระนิพนธ์ได้ บรรยายกล่าวถึงชื่อบ้านนามเมือง ชื่อนามสถานี่รถไฟสมัยนั้นไว้อย่างครบครัน นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงสภาพบ้านเรือน อาชีพเศรษฐกิจ การค้าขายและประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนตามเส้นทาง ที่รถไฟผ่านได้เป็นอย่างดี หากศึกษาหรือฟื้นฟูประวัติท้องถิ่น ตลอดเส้นทางรถไฟสายใต้เหล่านี้อีกครั้งคงจะให้ความรู้ ความเข้าใจถึงสภาพสังคมเศรษฐกิจประเพณีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชนเหล่านั้นได้อีกแง่มุมหนึ่ง ตลอดจนการบ่งบอกประเพณีวัฒนธรรมในการต้อนรับ ของบรรดาเจ้าหน้าที่กรมการเมืองหรือเจ้าเมืองต่างๆ ตามเส้นทางที่รถไฟผ่าน ต่อพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ ในสมัยนั้นก็เป็เหตุการ์ณหนึ่งที่ควรทำความเข้าใจ ควรศึกษา เช่น ขบวนรถไฟไปถึงสถานีเมืองราชบุรี เจ้าหน้าที่และกรมการเมืองหลายท่านมาต้อนรับดั่งนิราศฯ กล่าวไว้ว่า

(เส้นทางรถไฟสายใต้จากหัวลำโพง - ทุ่งสง)

“กรมการเมืองหลายท่านมาต้อนรับ
เคารพเพื่อน้อมเกล้าเฝ้าผ่านฟ้า
หรือเมื่อขบวนรถไฟมาถึงสถานีเมืองเพชรบุรี นิราศฯ กล่าวไว้ว่า

“ปลัดเมืองมาเฝ้าแทนเจ้าเมือง
ข้าหลวงเรือนนอกเนื้อทรงเกี้ยวกุล
เสด็จเยี่ยมเตรียมตำรองของถวาย
ถูกไม้หวานน้ำตาลปี่มีติดมือ

หรือเมื่อขบวนรถไฟถึงสถานีหัวหินนิราศฯ กล่าวไว้ว่า

"ปลัดอำเภอบุญทิพย์ไหวพริบอยู่
ใครผ่านพ้นอัญชลีไม่มียก

หรือเมื่อขบวนรถไปถึงเมืองประจวบคีรีขันธ์ นิราศฯ กล่าวไว้ว่า

“รถจอดเบื้องเมืองประจวบคีรีขันธ์
กรรมกรทราบข่าวเจ้าครวโล

ถวายคำนับข้างรถหยุดศุภาน์
จวบรรณผ่านลานทาสถานี"

ไปตรวจเรื่องยุ่งเหยิงอำเภอรูน
ข้าพึ่งบุญไทยจีนได้ยินสื่อ
บนมรายหม้อแกงสะอาดรองถาดถือ
สำแดงชื่อสมัครปองสนองคุณ”

แต่พอรู้รับเสด็จเกิดปะชงก
นำปลื้มอกปลื้มใจในไมตรี”

คนเรียกกันเกาะหลักพักพักใหญ่
ต่างตั้งใจต้อนรับอัปภิวันหน้”

หรือเมื่อขบวนรถไฟถึงบ้านดอนเมืองสุราษฎร์ธานี นิราศฯ กล่าวไว้ว่า

“ขุนพิศาลฯ กรมการ กาญจนดิษฐ์
เอื้อเจ้านายหมายรับเด็กกลับนอน

ถึงตึกตื่นฝันจิตไม่อดอ่อน
ที่อวยพรปราศรัยผูกไมตรี”

หรือตอนก่อนรุ่งสว่างขบวนรถไฟถึงสถานีทุ่งสง นิราศกล่าวไว้ว่า

“เจ้าเมืองศรีธรรมราชญาติและมิตร
อำมาตย์เอกดีเรกชดยศพระยา

รักษานุประดิษฐ์วิเศษสูง
เป็นหัวหน้าตำรวจผสมกรมการ”

นอกจากนั้นในนิราศฯ ยังได้บรรยายถึงลักษณะภูมิประเทศท้องถิ่นที่ขบวนรถไฟแล่นผ่านได้อย่างเกิดภาพลักษณ์ที่น่าตื่นตาตื่นใจยิ่ง เช่น

“ถึงสะพานข้ามแม่น้ำพระรามหก
เรือลอดแล่นผ่านผ่าเจ้าพญา
แทนทุนปรนทำถนนชนบท
กับเชื่อมทางรถไฟไหนจะดี

เป็นทางบกยกเด่นเห็นสง่า
พร้อมไฟฟ้าฟากเกล้าเจ้าจักรี
ทุกเมืองหมดจ่ายกายวิถี
เป็นหน้าที่ไทยฉลาดรักชาติตรง”

(หรือ) “ถึงนครปฐมใหญ่รถไฟหยุด
บ้างขึ้นลงตรงขาลาสถานี
สถูปใหญ่ในสยามเมื่อยามนี้
เป็นป่าดอนก่อนนั้นมิทันช้า

อุตุตเหล่าคนกลั่นอิงมี
หน้ามหาเจดีย์ที่บูชา
มหามงกุฎนุสาวรีย์เฉลิมเกล้า
กลับสง่างามเด่นเป็นนคร”

(หรือ) “ถึงบ้านโป่งป่าโปร่งเรือนโรงเคลื่อน
เดชรถไฟไปสะดวงผนวกคน

รถหยุดเหมือนเมืองโตโพลีพรสมท
นิมิตตำบลบ้านป่าแปลกตาพลัน”

(หรือ) “รถจอดหน้าสถานีที่มณฑล
ทั้งรถยนต์ม้าต่างหางาน

ราชบุรีมีกลุ่มชนพลุกพล่าน
รถพักนานหนอยจำรับน้ำพิน”

(หรือ) “ผ่านคูบัวบ่อตะคร้อปากท่อเหยียบ
แต่คนน้อยไม่ค่อยขึ้นลงมี

เป็นทำเนียบนายอำเภอเถื่อน
มิสมที่รถด่วนควรจอดเลย”

(หรือ) “ผ่านเขาเหลาห้วยโรงคลองประดู่
ยิ่งบ้านน้อยน้ำกร่อยถ้อยพังเพย
อำเภอย้ายลายร้างฟางพงป่า
ถ้าถมคันกันทะเลคะเนดู

บ้านชัชชูทำนาไม่ผ่าเผย
จอดตามเคยอินชะเนี่ยอยากเสียปู
จะทำน่าน้ำเค็มก็เต็มถู่
อาจเป็นอยู่ชั่วได้หมื่นไร่รวย”

(หรือ) “ผ่านห้วยเสือเสือหายกลายเป็นนา
คนขยันฟันไม้ไผ่ทุกที
ระเบิดเขาเอาศิลาผาถมราก
หนองไม้เหลืองเหมือนหอยรถกรายมา

เสือหรือกล้าผ่าคนโดดตันหนึ
จนแคว้นที่เขาทโมนโค่นเป็นนา
ทางแยกปากชวากเจ้งถึงเชิงผา
เห็นแต่ป่านาเนื่องไหม้เหลือไร่”

หรือตอนขบวนรถไฟผ่านพระราชนิเวศน์มฤคทายวันและพระราชวังไกลกังวลนิราศฯ กล่าวไว้ว่า

“รถผ่านทางบางควายห้วยทรายเหนือ
เหมือนเทพฤทธิ์นิรมิตผิดคะเน
เอกอริกเรียกมฤคทายวัน
เปลี่ยนแผ่นดินเปลี่ยนถิ่นเปลี่ยนทำนอง
เปลี่ยนอากาศประศาสน์ให้ไปประทับ
เงินแผ่นดินสิ้นสร้างไว้อย่างดี
อันวังใหม่ไกลกังวลหนหัวหิน
เพื่อเป็นทิวเขาสีลี้กังวล

ประหลาดเหลือราชฐานตระการเก๋
ปีเดียวเทเงินระดมสร้างสมปอง
จอมถวัลย์มิ่งกุฎเกล้าเนาสนอง
โปรดสำรองรับขัดติยานี
วังสำหรับเจ้าชีวิตสถิตที่
สมเป็นที่สมุทร์พิมานตระหง่านชล
สร้างแผ่นดินนี้ปองสนองผล
เฉลิมชนม์ขึ้นสงวนส่วนพระองค์” เป็นต้น

ซึ่งต่อไปจะได้กล่าวถึงนิราศนิราศฯ ดุษฎีจารึกไปรษณีย์ได้ พุทธศก ๒๔๗๑ ทั้งฉบับดังนี้.

“ศกสองพันสี่ร้อยเจ็ดสิบเอ็ด
ทางรถสายใต้ได้เวลา
ไฮเต็ลราชธานีที่ประทับ
หญิงวรรณศรีสมรหญิงฤดี
พร้อมขอเฝ้าเหล่าข้าหลวงกรมวัง
ล้วนญาติมิตรจิตพะวงคอยมุงคล
ตั้งเครื่องสรรพเสด็จประทับโต๊ะเสวย
ตรัสทักทายพระสหายพระวงศ์वाल
เสด็จขึ้นรถที่นั่งหลังที่เหมา
ตรงเจ็ดนาฬิกาเฝ้าสามเฝ้าตั้ง
ในวันนั้นชั้นหนึ่งพึงชิดชม
เจ้าจอมมารดาโหมดกับบุตร
ไปหัวหินถวิลเกล้าจะเฝ้าบาท
ไทยฝรั่งสักรอดหมดทุกตอน

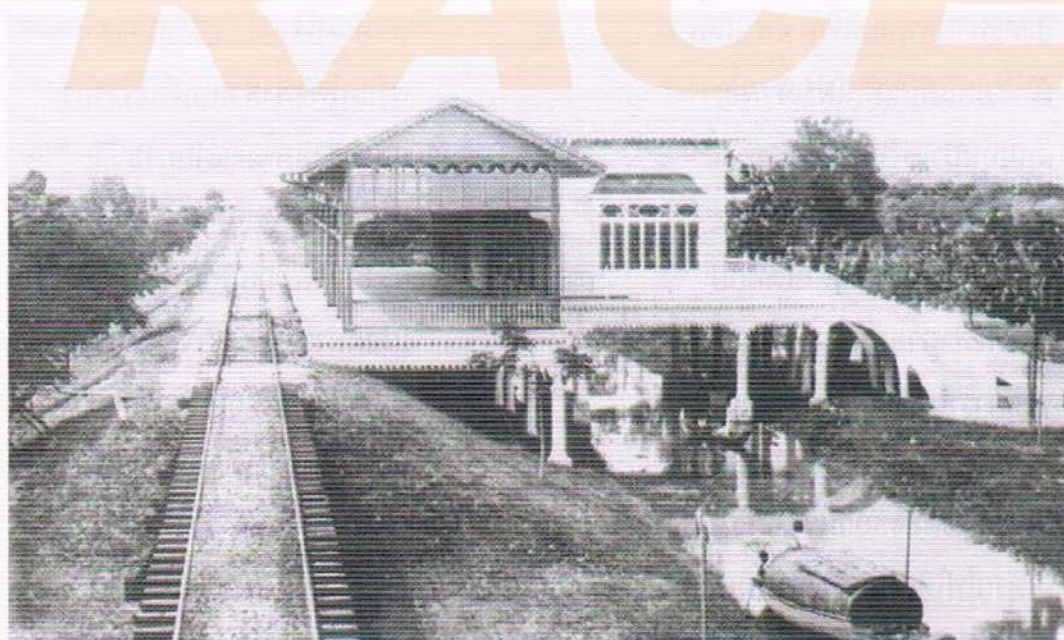
เริ่มเสด็จจากนครลัญจระปา
ย่ำรุ่งครึ่งถึงศาลาสถานี
สำรองรับพระนางลักขณมี
วรวรรณวีรสีทองคัลล
ท่านที่หวังส่งเสด็จก็เคลื่อนกล่น
โดยกมลไมตรีปรานีนาน
กาแพขนมนมเนยผลาหาร
จวบยืนขานสองแก่งเร่งระมั่ง
ล้วนพวกเราเรียงห้องจองทั้งหลัง
รถด่วนทั้งสายลาสถานี
เสด็จกรมพระสวัสดิ์ฯ จากกรุงศรี
พระเจ้าฟ้ายากรรมหลวงชุมพร
เจ้าฟ้าราชบิตุลาเดชาฉ่อน
ร่วมใจจรไปรษณีย์ไปปิ่นงา

ระยะทางตั้งแต่พระมหานครถึงทุ่งสง

หัวลำโพงดอกคำโพงโด่งสำเนียง
 ฤทธิ์อวดรู้ผิดกระหู่รู้ปลั่งปลั่ง
 ถึงพลับพลาจิตรลดาธำผ่าน
 สนวนสวรรค์ขวัญฟ้ามาเป็นนาม
 แทนวังเก่าเยาวราชอวยนาถน้อย
 นามปารุสสวันป็นสำนัก
 จิตรลดาสง่าโอ้อโสมสร

โยยักเรียกวัวลำพอกคะนองคลั่ง
 หยิ่งหลั่งเหลิงร้อนช้อนมิงาม
 นิเวสน์ตระหง่านจิตรลดาอำสยาม
 มณเฑียรงามมงกุฎเกล้าพระเผ้าพัก
 ตกเป็นของข้างที่มีตำหนัก
 ชัดตียศักดิ์ประเทศประเวศแรม
 สนามยอนสย่นแคว้นแสนแสลัม

(สถานีรถไฟหลวงจิตรลดาในอดีต)

จังหวัดปัตตานีโมตรีแนม
ถึงสามเสนพิมเสนสามขวดม
อิมอารมณ์ชมขึ้นลูกคีนวัง
ถึงบางซื่อความที่อ้อมล้อมิตร
คนฉลาดสามารถผสมได้กลมกลืน
ถึงบางซื่อการช่อนช้อนลับลม

พามิตรแย้มสรวลชอบทรงกลัฟบัง
ขึ้นอารมณ์หรือจะเยี่ยมกว่าเรียมหวัง
จากกันตั้งเก่าปีได้ดีคืน
ดิโปลมัตตัจจิตันนัมิตรฝัน
คนโง่ขึ้นเลียนเช่นกลายเป็นโกง
ริเล่ห้อมพะนำขยาตไม่อาจโง่ง

(ชุมทางบางซื่อในปัจจุบัน)

มีคุณบ้างบางมือหรือชะโลง
ถึงสะพานข้ามแม่น้ำพระรามหก
เรือลอดแผ่นแผ่นเฝ้าเจ้าพญา
แทนทุนปรนทำถนนชนบท
กับเชื่อมทางรถไฟไหนจะดี
ทำได้อะไรเหมาะสมัยผลได้น้อย
เราไฟรฟ้านายกผู้ปกครอง
บางตำราระบุโยธยันไม้สวน
หวานโอชาน้ำลิมอ้อมไม่เบา
ถึงชุมทางตลิ่งชันชันจริงจริง
เหตุรถไฟใต้เหนือเมื่อร่วมมือ
ฉิมพลีพี่เข้มนไม้เห็นจัว
นำมิติวจิวส้างปางไหนนาม

ก่อนออกโรงเปิดฉากให้หลากตา
เป็นทางบกยกเด่นเห็นสง่า
พร้อมไฟรฟฟ้าฝากเกล้าเจ้าจักรี
ทุกเมืองหมดมาง่ายง่ายวิถี
เป็นหน้าที่ไทยฉลาดรักชาติตรง
กว่าท่าคล้อยสมัยเมืองเนื่องสนอง
เลือกทำนองอนุเคราะห์ไหนเหมาะเรา
ดินพรพรวนลับประดสดมเิดา
เพราะคนเอาธุระมันเลือกพรรณลือ
ในท้องที่มดลิ่งที่ไหนหรือ
ตรงถิ่นชื้อตลิ่งชันขนานนาม
เห็นแต่ทิวนาฟางส้างหลาม
จึงลือลามฉิมพลีมีสมญา

ถึงศาลาธรรมสพน์ใคร่พบขว
เสียแรงหวังนั่งในรอไฟมา
ศาลาญาแจงยาหรือขาหมอ
เห็นแต่นาแต่นามพูดตามตรง

ที่เป็นตัวยั่วเหตุเทศนา
หรือศาลาทำศพจึงหลบองค์
ขอสักห่อเกิดพินิจพิศวง
ถึงแคนลงรถไฟยาไม่มี

(สถานีรถไฟศาลาญาเมื่อคราวน้ำท่วมครั้งใหญ่)

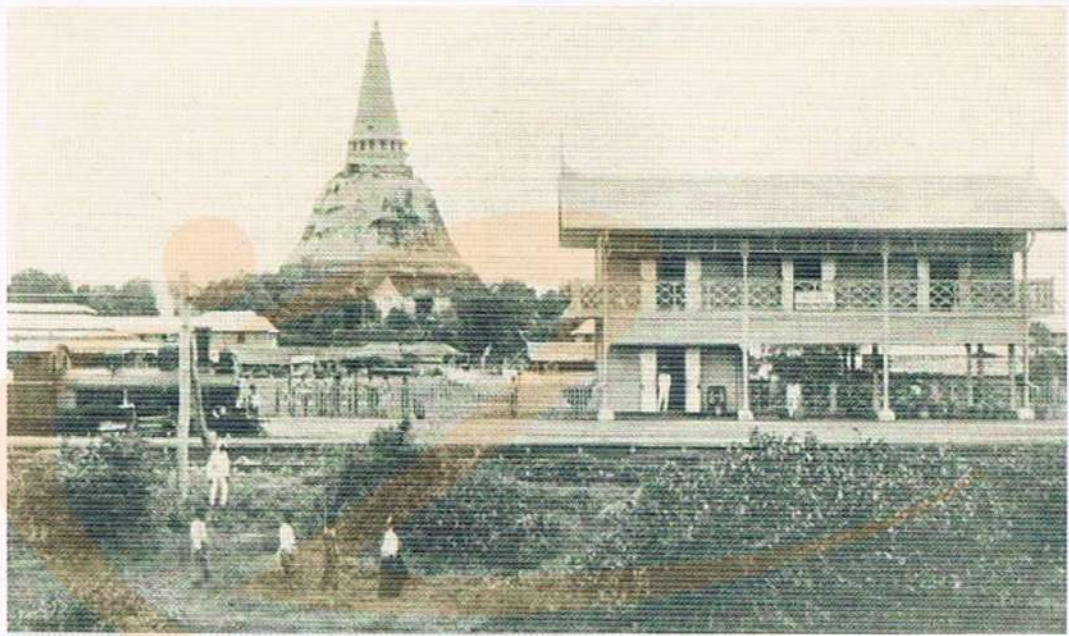
ถึงสุวรรณารามนั้นนามวัด
วัดจิวรายฉายฉายาสถานี
รถสายเราเข้าประเทียบเรียบประเดี้ยว
การไปมาถ้าสะดวกผนวกทัน
ถึงสะพานเสาวภาทำจันทน์ข้าม
ราชินีนาถสยามนามลำเนญ
บ้านเขมรไหนเขมรเจนแต่นาม
เบื้องโบราณดีบ้านเมืองต้อนมา
ท่าแฉลบใครแฉลบแอบลงท่า
เดิมตั้งกองโยธิตีเดียวนี้ไป
ถึงนครปฐมใหญ่รถไฟหยุด
บ้างขึ้นลงตรงศาลาสถานี
สถูปใหญ่ในสยามเมื่อยามนี้
เป็นป่าดอนก่อนนั้นมิทันช้า

เหมือนนามคลองมหาสวัสดิ์ดี
เป็นท่าที่เรือยนต์ตลสุพรรณ
คนลงเกรียวจันทน์ไทยเสถียรหลั่น
ยอมเป็นคั่นเกริ่นล้ามความเจริญ
สง่าล้ามสองฝั่งดั่งเหาะเหิร
พระเกียรติเกริ่นกรุงศรีไม่มีชา
ในสยามเขลยหลากหลายภาษา
เป็นเขลยศึกข้าแผ่นดินไทย
ลำโรงหนานามกระโดงลำโรงใหญ่
สมทบในกองฉกาจราชบุรี
อุตุสุดเหล่าคนกลั่นอิงมี
หนามหาเจดีย์ที่บูชา
มหามงกุฎนุสาวรีย์เฉลิมเกล้า
กลับสง่างามเด่นเป็นนคร

ไอ้กรุงไทยศรีวิชัยในอดีต
เดชพระวงศ์จักรีศรีนิกร
พวกรมการเชิญพานูปเทียนทอง
อีกท่านถือเชิงเทียนชนวนไฟ
ทรงเคารพจบหัตถ์นมัสการ
มือคอยรับถวายค่านับกลับบูชา

มาหวลพื้นคืนซิดแข็งแต่ก่อน
สยามเทพบิดรมดุจไทย
กระทรงรอบบุผาเข้ามาใกล้
ถวายพระลักษณะมีได้เสริมครุฑา
จุดอัคคีแล้วประทานท่านที่เฝ้า
เหลือคณการมการจบผ่านแดน

(สถานีรถไฟนครปฐมในอดีต)

ถึงวังงามสนามจันทร์ป็นเป็นที่
จวนสมุหเทศาว่าการแคว้น
รถเล่นไต่ผ่านโพรงมะเดื่อดอก
มีแต่ดอกหลอกเห็นเป็นพกา
ถึงบางตาลเห็นย่านต้นตาลโหรง
หนองปลาตูก้องดักกันยักมือ
ถึงบ้านโป่งป่าโปร่งเรือนโรงเกลื่อน
เดชรถไฟไปสะดวงผนวคน
นครชุมน์ชุมนาหรือน้ำกาม
คลองตาคดตาไม้ไผ่คดครัน
รถหยุดโพธารามยามนี้ต้อง
เจ็ดเสมียนเขียนอะไรไม่ชักโยง
ถึงบ้านกล้วยต้นกล้วยรวบสมนาม

มณฑลนครชัยศรีเหมาะดีแสน
ไต่เปียงแม่น้ำวังจันทร์อยุธยา
คนมันบอกว่าพลรังกงขา
พระนามฟ้าดอกมะเดื่อนั้นเนื้อลือ
โยจิ่งไต่ดั่งตาลหวานแต่ชื่อ
ชุมนักรหรือหนองไหนใบมีบล
รถหยุดเหมือนเมืองโตโผล่ไพรสนท
นิมิตตำบลบ้านป่าแปลกตาพลัน
พินิจตามตัวอักษรย้อนขึ้นกัน
ใช้ทำคันเบ็ดมีเหมาะเพราะคดโค้ง
แลเหมือนเมืองมโหฬารอย่างบ้านโป่ง
คนตั้งโรงตั้งเรือนเกลื่อนผิดตา
รถไฟข้ามแม่กลองมองสง่า

สะพานอันใหญ่สมพระสมญา
 เกลิงรัชผดุงรัฐพิพัฒน์ผุด
 สวรรคตไฉ่หมดพระการุญ
 รดจอดหน้าสถานีที่มณฑล
 ทั้งรถยนต์รถม้าต่างหางาน
 ดึกดำบรรพ์นั้นทางต่างเมืองผ่า
 ปิยมหาราชทนต์ปลูกเมืองพื้น
 กรมการหลายท่านมาต้อนรับ
 เคารพเฝ้าอันมเกล้าเฝ้าผ่านฟ้า
 ผ่านคูบัวตะคร้อปากท่อเทียบ
 แต่คนน้อยไม่ค่อยขึ้นลงมี
 ผ่านเขาเหลาห้วยโรงคลองประตู
 ยิงบ้านน้อยน้ำกร่อยถ้อยพังเพย
 อำเภอย้ายกลายร้างฟ้างพงป่า
 ถ้ามคันกันทะเลคะเนดู
 รดผ่านช่องหนองปลาไหลใกล้บางจาก
 ถึงเมืองเพชรบุรีสง่าน้ำขึ้นชวย
 หวนคะนึงถึงครั้งเมื่อยังย่อม
 สถาปนาพระมหานครศรี
 ก่อสะพานผ่านข้ามน้ำเพชรผาด
 ดิกราชการโรงทหารตระการปือ
 วางราชกิจเสด็จสถิตหย่อนพระทัย
 พระรูปไว้โพยยนตรักกลเพชรแพรว
 ลั่นชนกปกเคียรเพียรฟังบาท
 สร้างราชฐานบ้านป็นยืนนิยม
 นำขึ้นไชยโดยเสด็จโปรดเมตตา
 กลับเมืองบทเกษตรประณตบทมลาย
 ปลัดเมืองมาเฝ้าแทนเจ้าเมือง
 ข้าหลวงเรือนนอกเนื้อทรงเกื้อกูล
 เสด็จเยี่ยมเตรียมสำรองของถวาย
 ลูกไม้หวานน้ำตาลปี่มติดมือ
 ข้ามแม่น้ำเพชรบุรีวิถีสู่
 เทียวเริงรมย์สมคะนึงเคยฟังบุญ

เรียกจุฬาลงกรณ์กระฉ่อนคุณ
 ยิ่งกว่าชุดไหนไหนไทยเอิบอุ่น
 พระนามนุกุลชาติพึงสิ่งสะพาน
 ราชบุรีมีกลุ่มคนพลุกพล่าน
 รถพักนานหนอยจาร์รับน้ำฝน
 ทวาดึกขัตรีย์ทรงรัชนี
 จังครีกครั้นตึกตลาดกตลาดมรรคา
 ถวายคำนับข้างรถชวยศฐาน
 จวบรถผ่านสถานชาลาสถานี
 เป็นทำเนียบนายอำเภอลอเอนี้
 มีสมที่รด่วนควรจอตเลย
 บ้านชวยชู่ทำนาไม่ผ่าเผย
 จอดตามเคยอินชะเนือยอยากเลียปู
 จะทำน่าน้ำเค็มก็เต็มตู้
 อาจเป็นอยู่ข้าวได้หมิ่นไรรวย
 เห็นชวากวังเขาลำเนาสวย
 สายรถย้วยหยุดหน้าสถานี
 ตามเสด็จทูลกระหม่อมมาถึงนี้
 สร้างพระที่ถ้ำห้วงเขาหลวงถือ
 สร้างอวาสดลาดตึกพิลึกเพรือ
 ถนนที่ทางเชื่อมเหลื่อมหลายแนว
 ที่รักไพร่ฟ้าเกลือกทั้งเทือกแถว
 ถึงเถลิงศกแล้วรุมบังคม
 พระปิยราชเลิศเจ้าชูปเกล้าสม
 ประพาศภิรมย์ฤดีปางทรงว่างงาน
 เป็นวาสนาจวบพระอวสาน
 ยังมีปราชมิขอลืมปลื้มพระคุณ
 ไปตรวจเรื่องทุ่งเหยื่ออำเภอรุ่น
 ข้าพึ่งบุญไทยจีนไดยินสื่อ
 ชนมรายหม้อแกงสะอาดรองถาดถือ
 สำแดงชื่อสมัครปองสนองคุณ
 มลาบูปักงใต้ใจกรุ่นกรุ่น
 พระการุญจอมชีวาโปรดปรานี

ผ่านห้วยเสือเสือหายกลายเป็นนา
คนขยันฟันไม้ไผ่ทุกที่
ระเบิดเขาเอาศิลาฆาตมรธา
หนองไม้เลื้อยเหมือนหายรถรายมา
ถึงหนองจอกบอกระบิลถิ่นอำเภอ
จดประจวบฯ รวบรถหยุดรถไฟ
หนองศาลาทางมหาราชนเรศวร
แรมพลับพลากันทำก็เรียกกัน
หนองตาพุดรถผ่านเป็นย่านไฟ
พอดัดหาดาพุดได้ดังงาม
รถด่วนถึงชะอำก็จำหยุด
หญิงบรรเจิดฯ หญิงอุบลฯ ขึ้นบนรถ
พร้อมมิตรญาติกลาตลาตธานี
ฉันชอบชิดสนิทสนมกันกลมเกลียว
อาลัยยิ่งหญิงพิมพ์ฯ ยิ้มละห้อย
วิมวาทิตยัตติชะอำเรียงสำรว
ร่วมพินาง อ่างส่งเสด็จที่
พร้อมสหายชายคันทูลภษา
แต่น้อยวันผิดกันวรีวิ
สงสารเจตนาฯ น้อยโชคพลอยช่วย
พลอยเหนียวแม่ดูแลรักษาฝาก
ที่ทำแก่แม่มากไม่ยากไป
ผ่านบ่อแหม่น้ำชัยเรือนชายหาด
พระยาสุรพันธ์ประกาศมิตรญาติตน
รถผ่านทางบางควายห้วยทรายเหนือ
เหมือเทพฤทธิ์นิรมิตผิดคะเน
เอกอภิกเรียมกฤตทายะวัน
เปลี่ยนแผ่นดินเปลี่ยนถิ่นเปลี่ยนท่านอง
เปลี่ยนอากาศประศาสน์ให้ไปประทับ
เงินแผ่นดินสิ้นสร้างไว้อย่างดี
อันวังใหม่ไกลกังวลหนหัวหิน
เพื่อเป็นทีมเหสีลี้ภัย
ห้วยทรายใต้บ่อฝ้ายรถไฟผ่าน

เสือหรือกล่าฝาคันโดดต้นหนึ
จนแคว้นที่เขาทโมนโค่นเป็นนา
ทางแยกบากขวากเว้งถึงเชิงผา
เห็นแต่ป่านาเนื่องไม้เลื้อยไร
ปกอะเลอแคว้นเพชรสุดเขตได้
หนองจอกใช้จอกหนองจอกคลองตัน
เสด็จประเวศโดนดหลวงห้วงน้ำกัน
ค่ายหลวงนั้นเมืองเก่าเหล่าอาราม
ไม้รวกไม้ไผ่กอดติดต่อหลาม
ออกสมนามสมหน้าหนองตาพุด
เรียบรับบุตรรับสุตาที่มามหาด
เป็นเหลือดอดชายฉันทฯ ถลันเปรี้ยว
ส่งพวกพี่ที่จะหากันลาเที่ยว
ถึงตัวไกลใจเหนียวถนอมช่วย
ห้วงถุกน้อยหาไม่ก็ไปด้วย
เลยชิงฉวยช่องว่างจำร้างลา
สถานี่หัวหินถิ่นหรรษา
โดยเห็นหน้าพักงานท่านอำนวย
มีหน้าที่รถไฟต้องไปด้วย
อ้างสำรวท้าวระหวายเหลือเที่ยวไกล
อยู่โรงพยาบาลลำบากพรากไม่ไหว
ผ่อนตามใจใครประสงค์และมงคล
ปลูกเกลื่อนกลาดบ่อตะลุงฟุ้งถน
จองตำบลบ้านตั้งฝั่งทะเล
ประหลาดเหลือราชฐานตระการเก้
ปีเดียวเทเงินระดมเสร็จสมปอง
จอมถวัลย์มั่งกุฎเกล้าเนาสนอง
โปรดสำรองรับชัตติยานี
วังสำหรับเจ้าชีวิตสถิตที่
สมเป็นศรีสมุทรพิमानตระหง่านชล
สร้างแผ่นดินนี้ปองสนองผล
เฉลิมชนม์ขึ้นสงวนส่วนพระองค์
เป็นสถานเดิมใครใครไม่ประสงค์

เดี๋ยวนี้หมดที่ว่างต่างจำนง
ถึงหัวหินถิ่นสวรรค์ตะวันตก
แต่เปลืองเหลือเนื้อเต็นต์ต้องเซ็นเซค
ใครที่มีที่ดินผืนกินเมือง
ปากหับหับตบรับฟังดังใจหทัยกัน
นำฟังหูไว้หูหนึ่งดูไป
ไหนจะทำล้ำแสงเหมือนแก้งลือ
รถเข้าจอดทอดหน้าสถานี
ลงขึ้นหลายป้ายปันทั้งเงินไท
ในกรมพระดำรงฯ ทรงเมตตา
พระนางหลานโปรดปราดประทานพร
หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์พรรณเพ็ญแข
หญิงวรรณวิไลจะร่วมไปถึงเมืองตรัง
ปลัดอำเภอบุญทิพย์ไหวพริบอยู่
ใครผ่านผันอัญชลีไม่มียก
จากหัวหินผ่านถิ่นหนองแกมทอง
วังกัฟงพักอยู่สักน้อยนาที
ผ่านห้วยขวางหนองคางสามร้อยยอด
บ่อนอกทุ่งแมงเม่าแลเขาซาน

จองไว้คงคาดขายหวานคล้ายเค้ก
แหลมมลายูยกให้เป็นเอก
หลายตัวเลขแม้หมายอยู่หลายวัน
ครั้นเกิดเรื่องจักกอบปะงอบสน
แทบจะหันที่สร้างขายล้างมือ
ใครชูเชิญเป็นไฉนหนึ่งไซ้สือ
ท่านอาจรื้อถอนต่อให้พอใจ
เจ้าขุนนางนาříผู้ดีไพร่
แหล่งใหญ่ในสายใต้คล้ายนคร
พระธิดาใหญ่่น้อยมากอยก่อน
ให้ไปสถาวรจวบจวัง
มาส่งแม่ส่งเสด็จเสร็จสมหวัง
พร้อมกับทั้งหลานนิตชิดชนก
แต่พอรู้รับเสด็จเกศปะงก
นำปลื้มอกปลื้มใจในไมตรี
เดี๋ยวผ่านหนองเต่าตั้งไปถึงที่
ออกเล่นจี๊วบเยื้องถึงเมืองปราณ
ล้มประทายกุกจกดครู่เดียวผ่าน
ขึ้นกระไดโก๊ตชันขลาลัย

(ทางรถไฟและสะพานในอดีต)

(อ่านต่อฉบับหน้า)